

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009

- A. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΛΙΜΑ (ΕΛΛΑΔΑ – ΕΥΡ. ΕΝΩΣΗ – ΕΥΡΩΖΩΝΗ)**
- B. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ –ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ –ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**
- Γ. ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ (ΕΛΛΑΔΑ – ΕΥΡ. ΕΝΩΣΗ – ΕΥΡΩΖΩΝΗ)**

6 Οκτωβρίου 2009

**Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας IOBE (DG ECFIN)
Σεπτέμβριος 2009**

Το IOBE διεξάγει κάθε μήνα από το 1981 Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στις επιχειρήσεις στους τέσσερις τομείς της οικονομίας και, από τον Μάιο του 2008, και στους καταναλωτές. Οι έρευνες αποτελούν μέρος του κοινού εναρμονισμένου προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (DG ECFIN) και τα αποτελέσματά τους χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του δείκτη οικονομικού κλίματος σε Ελλάδα και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ δημοσιεύονται αναλυτικά στις εκδόσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι αναλύσεις που δημοσιεύονται κάθε μήνα με τη μορφή αυτής της έκδοσης στηρίζονται στα πρωτογενή, αναλυτικά στοιχεία για πάνω από 1000 επιχειρήσεις και αντιπροσωπευτικό δείγμα 1500 καταναλωτών, όπως προκύπτουν από τις έρευνες που διεξάγει αποκλειστικά και μόνο το IOBE για την Ελλάδα για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Επόμενο δελτίο συγκυρίας: **4 Νοεμβρίου 2009**

A. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΛΙΜΑ: ΕΕ-27, ΕΥΡΩΖΩΝΗ, ΕΛΛΑΔΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009

α) Ε.Ε.-27 – Ευρωζώνη: Σταθερή ανάκαμψη του κλίματος

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος τον Σεπτέμβριο συνεχίζει να κινείται ανοδικά, για πέμπτο συνεχή μήνα, τόσο στην **Ευρωπαϊκή Ένωση** όσο και την **Ευρωζώνη**. Ο δείκτης αυξάνεται σε σχέση με τον Αύγουστο κατά 1,6 μονάδα στην Ε.Ε. και 2,0 μονάδες στην Ευρωζώνη και διαμορφώνεται στις 82,6 και 82,8 μονάδες αντίστοιχα, σε επίπεδα πάντως ακόμα χαμηλότερα του μακροχρόνιου μέσου όρου. Οι μεταβολές του Σεπτεμβρίου, παρότι θετικές, είναι πάντως οι ηπιότερες που καταγράφονται από την άνοδο του δείκτη τον Απρίλιο. Η βελτίωση του κλίματος προέρχεται από την ανάκαμψη των προσδοκιών σε όλους τους τομείς, εκτός από τις **Κατασκευές**, όπου ο σχετικός δείκτης διατηρήθηκε αμετάβλητος. Στις **Υπηρεσίες**, το κλίμα βελτιώθηκε σημαντικά στην ΕΕ (κατά +3,6 μονάδες) και λιγότερο στην Ευρωζώνη (+2,1). Στο **Λιανικό Εμπόριο** οι προσδοκίες ανέκαμψαν επίσης και στις δύο ζώνες (κατά +2,9 και +3,5 μονάδες αντίστοιχα σε ΕΕ και Ευρωζώνη), ενώ στη **Βιομηχανία** ο δείκτης διατήρησε την ανοδική τροχιά που έχει ξεκινήσει μετά την έντονη πτώση του Μαρτίου, τόσο στην ΕΕ (+2,7), όσο και την Ευρωζώνη (+2,2). Τέλος, ανοδικά κινείται και η **καταναλωτική Εμπιστοσύνη** και στις δύο ζώνες (+1,9 μονάδες στην ΕΕ και +2,1 στην Ευρωζώνη). Αναλυτικότερα:

- Στη **Βιομηχανία**, ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών διαμορφώνεται στις -24 μονάδες σε ΕΕ και Ευρωζώνη (από -26 και -25 τον Αύγουστο στις δύο ζώνες). Οι προβλέψεις για την *εξέλιξη της παραγωγής* βελτιώνονται ελαφρά, ενώ και τα *αποθέματα* φαίνεται να αποκλιμακώνονται, σε αντίθεση με τα *επίπεδα των παραγγελιών* που δεν έχουν μεταβληθεί ιδιαίτερα.
- Στις **Υπηρεσίες**, οι δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών διαμορφώνονται στις -11 και -9 μονάδες αντίστοιχα σε ΕΕ και Ευρωζώνη, σταθερά σε σχέση με τον Αύγουστο στην πρώτη και βελτιωμένος στη δεύτερη. Οι εκτιμήσεις για την *τρέχουσα δραστηριότητα* των επιχειρήσεων και την *πορεία της ζήτησης* παραμένουν σταθερές σε ΕΕ, αλλά επιδεινώνονται στην Ευρωζώνη. Αντίστροφα όμως κινούνται οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη *εξέλιξη της ζήτησης* στις δύο ζώνες, καθώς περιορίζονται οριακά σε ΕΕ και ανακάμπτουν στην Ευρωζώνη.
- Στο **Λιανικό Εμπόριο**, οι επιχειρηματικές προσδοκίες βελτιώνονται σε σχέση με το προηγούμενο μήνα στην ΕΕ, ενώ αντίθετα στην Ευρωζώνη υποχωρούν και διαμορφώνονται στις -11 και -15 μονάδες αντίστοιχα. Οι εκτιμήσεις για την *τρέχουσα επιχειρηματική δραστηριότητα* ανακάμπτουν σημαντικά στην ΕΕ, αλλά επιδεινώνονται οριακά στην Ευρωζώνη, ενώ τα *αποθέματα* κλιμακώνονται ελαφρώς στην ΕΕ και παραμένουν στα επίπεδα του Αυγούστου στην Ευρωζώνη. Τέλος, οι προσδοκίες σχετικά με την *εξέλιξη των πωλήσεων τους επόμενους μήνες* βελτιώνονται στην ΕΕ και κινούνται ελαφρώς καθοδικά στην Ευρωζώνη.

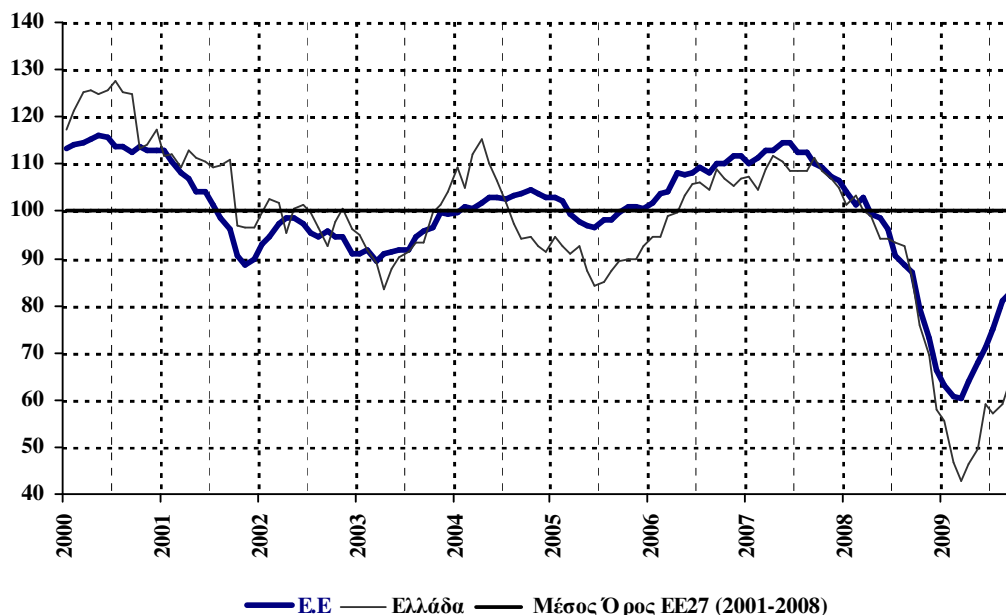
Πίνακας 1: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος (1990-2008=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

	2001-2008			Μ.Ο έτους								
	Min	Max	Μ.Ο	2004	2005	2006	2007	2008				
ΕΕ-27	61,0 Φεβ-09	115,0 Ιουν-07	100,9	103,1	100,1	108,5	111,8	91,8				
Ευρωζώνη	65,3 Φεβ-09	112,8 Μαι-07	100,2	100,4	99,1	107,7	109,8	92,4				
Ελλάδα	43,1 Μαρ-09	114,9 Απρ-04	99,0	102,6	89,8	103,0	108,4	89,0				
2008												
	I	Φ	Μ	A	Μ	I	I	A	Σ	O	N	Δ
ΕΕ-27	104,3	101,4	102,9	99,3	98,5	96,1	90,7	88,6	86,9	79,6	73,2	66,4
Ευρωζώνη	102,5	101,1	100,5	98,2	98,7	96,1	91,0	89,9	88,9	81,6	76,6	68,7
Ελλάδα	101,4	103,4	100,0	98,8	94,1	94,1	93,3	92,6	86,0	75,9	69,6	57,9
2009												
	I	Φ	Μ	A	Μ	I	I	A	Σ	O	N	Δ
ΕΕ-27	63,2	60,8	60,4	64,0	67,9	71,1	75,0	81,0	82,6			
Ευρωζώνη	67,2	65,3	64,6	67,3	70,2	73,2	76,0	80,8	82,8			
Ελλάδα	55,4	46,8	42,9	46,3	49,5	59,0	57,2	59,2	63,8			

Σημείωση: Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος (1990-2008=100) υπολογίζεται με βάση τους επιμέρους Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία, τις Κατασκευές, το Λιανικό Εμπόριο και τις Υπηρεσίες, καθώς και το Δείκτη Εμπιστοσύνης στους Καταναλωτές.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfín

Διάγραμμα 1: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος Ε.Ε-27 και Ελλάδα (1990-2008=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfín

- Οριακή είναι η βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Κατασκευές** τον Σεπτέμβριο σε σχέση με τον Αύγουστο, σε ΕΕ και Ευρωζώνη, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -35 και -31 μονάδες αντίστοιχα. Οι προβλέψεις των επιχειρήσεων για

το επίπεδο των εργασιών τους καταγράφουν μικρή κάμψη και στις δύο ζώνες, ενώ αντίθετα οι προσδοκίες για την *απασχόληση* στον κλάδο βελτιώνονται, τόσο στην ΕΕ, όσο και την Ευρωζώνη.

- Ο **Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης** βελτιώνεται τον Σεπτέμβριο σε σχέση με τον Αύγουστο κατά 3 μονάδες στην ΕΕ και την Ευρωζώνη, φθάνοντας τις -17 και -19 μονάδες αντίστοιχα. Οι προβλέψεις των καταναλωτών για την *οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο* καταγράφουν οριακή βελτίωση, ενώ σημαντική άνοδος καταγράφεται στις προβλέψεις για την *οικονομική κατάσταση της χώρας το επόμενο διάστημα*. Η *πρόθεση για αποταμίευση* παραμένει στα ίδια επίπεδα στην ΕΕ και επιδεινώνεται οριακά στην Ευρωζώνη, ενώ οι αρνητικές προσδοκίες σχετικά με την *εξέλιξη της ανεργίας το επόμενο 12μηνο*, περιορίζονται περαιτέρω σημαντικά και στις δύο ζώνες.
- Τέλος, κατακόρυφη είναι η άνοδος που παρουσιάζει ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες** – ο οποίος όμως δεν περιλαμβάνεται στο δείκτη οικονομικού κλίματος – φθάνοντας στις +17 και +19 μονάδες αντίστοιχα σε ΕΕ και Ευρωζώνη, στις υψηλότερες τιμές του έτους. Τόσο οι εκτιμήσεις για την *τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων*, όσο και οι εκτιμήσεις για την *τρέχουσα εξέλιξη της ζήτησης* βελτιώνονται σημαντικά, ενώ ανοδική, αλλά ηπιότερη είναι και η άνοδος στις προβλέψεις της *ζήτησης στο επόμενο τρίμηνο*.

Σε επίπεδο κρατών, το κλίμα βελτιώνεται σε 20 χώρες τον Σεπτέμβριο. Από τις μεγαλύτερες χώρες, η υψηλότερη άνοδος καταγράφεται στη Γαλλία και την Ολλανδία (+4,7 και +4,6 αντίστοιχα), με τη Γερμανία να σημειώνει μικρότερη ανάκαμψη (+1,6), λόγω κυρίως της επιβράδυνσης του δείκτη στη Βιομηχανία. Από την άλλη πλευρά, το κλίμα επιδεινώθηκε στην Ισπανία και την Ιταλία (-1,2 και -1,3 αντίστοιχα), ενώ στο Ην. Βασίλειο και την Πολωνία παρέμεινε αμετάβλητο. Στην Ελλάδα, το οικονομικό κλίμα καταγράφει σημαντική ανάκαμψη, με τον ελληνικό δείκτη να κατατάσσεται στην 22^η θέση ανάμεσα στους υπόλοιπους ευρωπαϊκούς.

β) Ελλάδα: Αισθητή βελτίωση του οικονομικού κλίματος

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα, όπως και στην πλειονότητα άλλωστε των ευρωπαϊκών χωρών, καταγράφει νέα άνοδο τον Σεπτέμβριο, με αποτέλεσμα η ανοδική τάση που έχει ξεκινήσει από τον Μάρτιο του 2009 να παγιώνεται. Έτσι μετά την ήπια διόρθωση του Ιουλίου, ο δείκτης διαμορφώνεται πλέον στις 63,8 μονάδες, από 59,2 μονάδες τον Αύγουστο, στην υψηλότερη επίδοσή του από τον Νοέμβριο του 2008. Η εξέλιξη του δείκτη στην Ελλάδα συμπορεύεται έτσι με τη γενικότερη ευρωπαϊκή τάση βελτίωσης των προσδοκιών, η οποία μάλιστα ξεκίνησε το ίδιο ακριβώς διάστημα (Απρίλιος 2008). Η βελτίωση του κλίματος στην Ελλάδα τον Σεπτέμβριο οφείλεται πάντως περισσότερο στην άνοδο της καταναλωτικής εμπιστοσύνης (πλευρά της ζήτησης) και λιγότερο στους επιχειρηματικούς τομείς (πλευρά της προσφοράς). Έτσι στους επιμέρους τομείς της οικονομίας, καταγράφεται ήπια άνοδος στη Βιομηχανία και τις Κατασκευές, σταθερότητα στο Λιανικό Εμπόριο και πτώση στις Υπηρεσίες. Αντίθετα οι καταναλωτές για άλλη μία φορά διατυπώνουν λιγότερο απαισιόδοξες προβλέψεις σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα, δίνοντας συνέχεια σε μία ανοδική τάση που συνδέεται με τον εκλογικό κύκλο. Όπως έχει παρατηρηθεί σε όλες τις αντίστοιχες έρευνες από το 1985 και μετά, οι εκλογικές χρονιές χαρακτηρίζονται από συστηματική άνοδο της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, καθώς στην προεκλογική κυρίως περίοδο βελτιώνονται οι προσδοκίες των καταναλωτών. Αναλυτικότερα:

- στη **Βιομηχανία**, οι *προβλέψεις της παραγωγής* κινούνται ανοδικά, όπως συμβαίνει άλλωστε και με τις *εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο της ζήτησης και των παραγγελιών*, ενώ και στα *αποθέματα* οι τάσεις περιορισμού τους είναι εντονότερες.
- στις **Υπηρεσίες**, στα ίδια επίπεδα παραμένουν οι *εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την εξέλιξη της ζήτησης*, αλλά και οι *εκτιμήσεις για την τρέχουσα πορεία των εργασιών*, όμως έντονη είναι η πτώση που καταγράφεται στις *προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης*.
- στο **Λιανικό Εμπόριο**, καταγράφεται σημαντική βελτίωση στις *εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις*, ενώ αντίθετα τα *αποθέματα* φαίνεται πως έχουν ενισχυθεί μετά τις ρευστοποιήσεις των εκπτώσεων και οι *προβλέψεις για την εξέλιξη της ζήτησης* στο επόμενο τρίμηνο επιδεινώνονται ελαφρώς.
- στις **Κατασκευές**, οι *εκτιμήσεις για το επίπεδο του προγράμματος εργασιών* παραμένουν έντονα αρνητικές, αλλά αμβλύνονται ελαφρά, ενώ οι *προβλέψεις για την απασχόληση* του κλάδου επιδεινώνονται, αν και οριακά.
- στην **Καταναλωτική Εμπιστοσύνη**, καταγράφεται σημαντική άνοδος στις προσδοκίες των νοικοκυριών για την *οικονομική τους κατάσταση*, παρόλο που οι *προβλέψεις για την οικονομική κατάσταση της χώρας* παραμένουν στα ίδια σχεδόν επίπεδα. Οι προσδοκίες για την *εξέλιξη της ανεργίας* βελτιώνονται σημαντικά, περιορίζοντας έτσι την έντονη ανασφάλεια των προηγούμενων μηνών, ενώ ενισχύεται ελαφρά και η πρόθεση των Ελλήνων καταναλωτών *για αποταμίευση στο επόμενο 12-μηνο*.

Στις επόμενες ενότητες ακολουθούν οι αναλυτικές εξελίξεις ανά τομέα.

B. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ - ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ - ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009

1. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ: Άνοδος των επιχειρηματικών προσδοκιών

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη **Βιομηχανία** καταγράφει αξιοσημείωτη άνοδο πέντε μονάδων τον Σεπτέμβριο, με το δείκτη να διαμορφώνεται στις 80,4 μονάδες, την υψηλότερη φετινή επίδοση. Φαίνεται έτσι ότι οι επιχειρηματικές προσδοκίες έχουν σταθεροποιηθεί σε τροχιά ανόδου, η οποία μετράει ήδη επτά μήνες. Οι περισσότερες προβλέψεις για βασικούς δείκτες δραστηριότητας εμφανίζουν βελτίωση, αν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα εικόνα δεν μεταβάλλονται. Αναλυτικότερα:

α) Οι **προβλέψεις για την εξέλιξη της παραγωγής τους προσεχείς 3-4 μήνες** καταγράφουν ήπια άνοδο, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται κατά πέντε μονάδες υψηλότερα, στις +6 μονάδες, όταν μόλις τον Απρίλιο βρισκόταν σε αντιδιαμετρικά αντίθετη τιμή (-6 μονάδες). Μία στις τέσσερις επιχειρήσεις αναμένει άνοδο στην παραγωγή της το επόμενο διάστημα, ενώ εκείνες που προβλέπουν υποχώρηση περιορίζονται στο 19% (από 24% τον Ιούλιο).

β) Το **τρέχον επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης** παραμένει τον Σεπτέμβριο σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα, στις -46 μονάδες, παρόλο που έχει βελτιωθεί κατά έξι μονάδες σε σχέση με τον Ιούλιο. Τέσσερις στις εννέα επιχειρήσεις (από τέσσερις στις δέκα τον Ιούλιο), κρίνουν ότι οι τρέχουσες παραγγελίες του βρίσκονται σε κανονικά για την εποχή επίπεδα, αλλά σταθερά οι μισές διατυπώνουν ακόμα πτωτικές εκτιμήσεις.

γ) Από την άλλη πλευρά όμως σημαντική βελτίωση 14 μονάδων καταγράφουν οι εκτιμήσεις για τις **παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού**, καθώς πλέον ένα 10% έναντι 5% τον Ιούλιο, κρίνει ότι οι παραγγελίες του βρίσκονται σε υψηλότερο του κανονικού για την εποχή επίπεδο. Όμως ο σχετικός δείκτης παραμένει σε ιδιαίτερος αρνητικά επίπεδα, στις -35 μονάδες, καθώς το 45% δηλώνει το αντίθετο. Οι σχετικά ευνοϊκότερες πάντως εκτιμήσεις για τις παραγγελίες εξωτερικού, τροφοδοτούν ανάλογα και τις **προβλέψεις για τις εξαγωγές τους προσεχείς μήνες**, όπου για πρώτη φορά μετά τον περσινό Οκτώβριο καταγράφεται θετικό ισοζύγιο, στις +8 μονάδες (από -10 τον Ιούλιο), γεγονός που υποδηλώνει μία μικρή ανάκαμψη της ζήτησης του εξωτερικού.

δ) Αισθητή είναι και η βελτίωση που καταγράφεται τον Σεπτέμβριο στα **αποθέματα έτοιμων προϊόντων**, μετά την ελαφρά διόγκωσή τους τον Ιούλιο. Έτσι, από τις +23 μονάδες του Ιουλίου, το τρέχον ισοζύγιο αποκλιμακώνεται κατά 9 μονάδες, φθάνοντας τις +14, τη χαμηλότερη τιμή από τον Ιούλιο του 2008. Η πλειονότητα των επιχειρήσεων πάντως (68% από 63%) εξακολουθεί να εκτιμά ότι ο όγκος των αποθεμάτων της βρίσκεται σε κανονικά για την εποχή επίπεδα.

ε) Ανοδική είναι και η τάση που επικρατεί στις **προβλέψεις για τις πωλήσεις τους προσεχείς μήνες**, εξέλιξη η οποία άλλωστε συνδέεται με τις πιο αισιόδοξες προβλέψεις για την πορεία της παραγωγής. Έτσι, ο σχετικός δείκτης κινείται στις +7 μονάδες (από +4 τον Ιούλιο), με ένα 28% των επιχειρήσεων να προσδοκά άνοδο το επόμενο διάστημα.

στ) Παρά τη βελτίωση αρκετών δεικτών τον Σεπτέμβριο, οι εκτιμήσεις για τους **μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής**, περιορίζονται σε σχέση με τον Ιούλιο (από 4,2 μήνες). Ωστόσο, προς την αντίθετη κατεύθυνση κινείται το **ποσοστό χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού**, το οποίο διευρύνεται ελαφρά στο 71% (από 69,8% τον Ιούλιο).

ζ) Μετά τη διαδοχική βελτίωση πέντε μηνών στις **προβλέψεις για την απασχόληση** του τομέα, το ισοζύγιο του Σεπτεμβρίου σταθεροποιείται στις -17 μονάδες (από -16 τον Ιούλιο), στη δεύτερη πάντως καλύτερη φετινή επίδοση. Από το σύνολο των επιχειρήσεων του τομέα, η συντριπτική πλειονότητα και πάλι (78%) προβλέπει σταθερότητα βραχυπρόθεσμα σε όρους απασχόλησης και μόλις 3% άνοδο.

η) Ελαφρώς ανοδική είναι η τάση **των τιμών πώλησης των προϊόντων** για το επόμενο τρίμηνο. Έτσι αμβλύνεται το ισοζύγιο των αρνητικών **προβλέψεων** (στις -3 μονάδες από -7 τον Ιούλιο), καθώς πλέον καταγράφεται διψήφιο (12%) ποσοστό επιχειρήσεων που προβλέπει άνοδο των τιμών.

θ) Τέλος, στο τριμηνιαίο ερώτημα σχετικά με την **ανταγωνιστική θέση των επιχειρήσεων** στις αγορές τις οποίες δραστηριοποιούνται, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων δεν διαφοροποιούνται σε σύγκριση με την προηγούμενη έρευνα του Ιουνίου. Έτσι, περί το 85% των επιχειρήσεων δηλώνει και πάλι πως η ανταγωνιστική τους θέση παραμένει το τελευταίο τρίμηνο στα ίδια επίπεδα, τόσο σε σχέση με εγχώρια αγορά, όσο και στις αγορές της ΕΕ και τον υπόλοιπο κόσμο.

Σε όλες τις επιμέρους κατηγορίες αγαθών καταγράφεται άνοδος των επιχειρηματικών προσδοκιών, η οποία είναι εντονότερη στα Κεφαλαιουχικά και τα Ενδιάμεσα Αγαθά. Αναλυτικότερα:

Στα **Καταναλωτικά Αγαθά**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών κινείται ανοδικά τον Σεπτέμβριο και διαμορφώνεται στις 92,1 μονάδες από τις 83,6 μονάδες τον Ιούλιο. Οι μεταβολές που σημειώνονται στα επιμέρους μεγέθη είναι εν γένει βελτιωτικές ή σταθερές. Έτσι, το ισοζύγιο των εκτιμήσεων για τα επίπεδα των παραγγελιών και της εγχώριας ζήτησης διαμορφώνεται κατά πέντε μονάδες υψηλότερα, στις -29, ενώ οι εκτιμήσεις για τις παραγγελίες εξωτερικού παραμένουν στα επίπεδα του Ιουλίου, στις -31 μονάδες. Βελτίωση σημειώνεται και στο επίπεδο των αποθεμάτων, με το σχετικό ισοζύγιο να υποχωρεί κατά 3 μονάδες, στις +14 και οκτώ στις δέκα επιχειρήσεις να τα κρίνουν ως κανονικά για την εποχή (από 73%). Σταθερότητα καταγράφεται και στις προβλέψεις για την παραγωγή και τις πωλήσεις τους προσεχείς μήνες, με τα σχετικά ισοζύγια να είναι θετικά. Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού περιορίζεται πάντως έστω και οριακά στο 72,1% (από 73,1%), ενώ

Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας IOBE (DG ECFIN)
Σεπτέμβριος 2009

οι προβλέψεις για την απασχόληση επιδεινώνονται για δεύτερο συνεχή μήνα, στις -13 μονάδες (από -9 μονάδες τον Ιούλιο). Τέλος, στο τριμηνιαίο ερώτημα για την ανταγωνιστική θέση των επιχειρήσεων, οι εκτιμήσεις παραμένουν σχεδόν στα ίδια επίπεδα για την εγχώρια και ευρωπαϊκή αγορά, ενώ καταγράφεται ελαφρά πτώση στις υπόλοιπες διεθνείς αγορές.

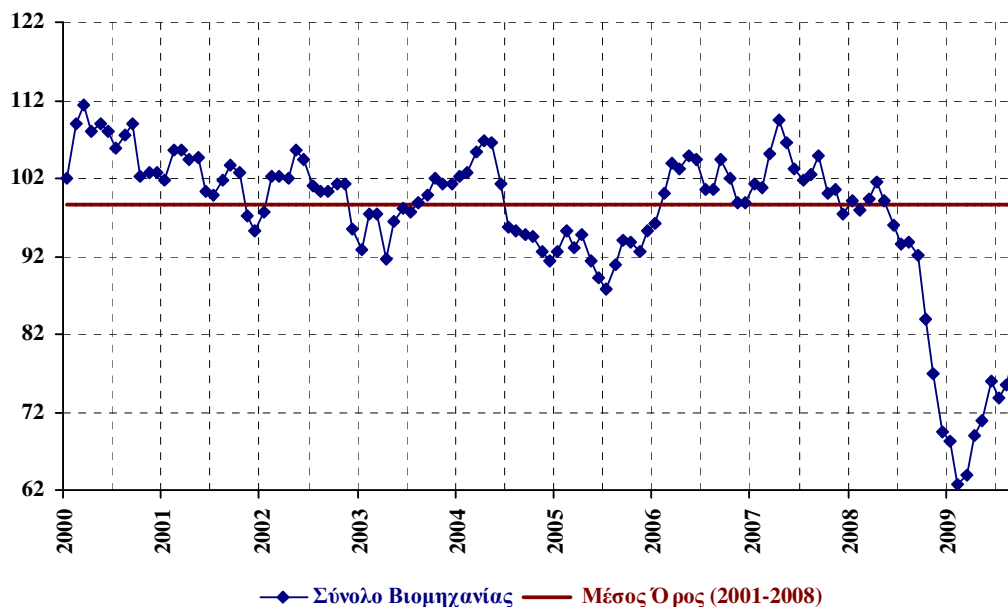
Πίνακας 2: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία

	2001-2009			Μ.Ο έτους								
	Min	Max	M.O	2004	2005	2006	2007	2008				
Βιομηχανία (1996-2006=100)	62,8	109,5	98,6	99,1	92,6	101,5	102,8	91,9				
	<i>Φεβ-09</i>	<i>Απρλ-07</i>										
2008												
I	Φ	M	A	M	I	A	Σ	O	N	Δ		
99,2	97,8	99,4	101,4	99,2	96,0	93,7	93,9	92,2	83,9	76,8	69,4	
2009												
I	Φ	M	A	M	I	A	Σ	O	N	Δ		
68,2	62,8	63,8	68,9	70,9	76,0	73,8	75,5	80,4				

Σημείωση: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις προοπτικές για την παραγωγή, τις εκτιμήσεις για το ύψος των αποθεμάτων και τις εκτιμήσεις για τη συνολική ζήτηση.

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 2: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE

Στα **Κεφαλαιουχικά Αγαθά**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών σημειώνει έντονη άνοδο και διαμορφώνεται στην καλύτερη φετινή επίδοση, στις 73,4 μονάδες, (64,7 μονάδες τον Ιούλιο). Στα επιμέρους στοιχεία δραστηριότητας καταγράφεται σχεδόν καθολική βελτίωση, με μόνες εξαιρέσεις τις προβλέψεις για την παραγωγή το επόμενο τρίμηνο και τις προσδοκίες για τα επίπεδα της απασχόλησης, με τα ισοζύγια και των δύο αυτών δεικτών να επιδεινώνονται ελαφρά στις -16 και -18 μονάδες αντίστοιχα (από -14 και -15 τον Ιούλιο). Αντίθετα, τα

τρέχοντα επίπεδα παραγγελιών και ζήτησης, εγχώριας και εξωτερικού, παραγωγής και πωλήσεων βελτιώνονται σημαντικά, αν και ακόμη κινούνται σε αρνητικά επίπεδα. Οι προβλέψεις για τις εξαγωγές καταγράφουν μικρή βελτίωση, με το 35% των επιχειρήσεων να αναμένει άνοδό τους το επόμενο διάστημα (από 19% τον Ιούλιο), ενώ τα αποθέματα αποκλιμακώνονται ελαφρά, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις +20 από +29 μονάδες. Το ποσοστό χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού κινείται και αυτό ανοδικά, στο 73,8% (από 66,7%), γεγονός το οποίο συγκλίνει στην εικόνα βελτίωσης που παρουσιάζουν τα περισσότερα στοιχεία του κλάδου. Σε σχέση με τη μέτρηση Ιουνίου, τον Σεπτέμβριο είναι αισθητά υψηλότερο το ποσοστό εκείνων που δηλώνουν ενίσχυση της ανταγωνιστικής τους θέσης, τόσο στην εγχώρια αγορά, όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις υπόλοιπες διεθνείς αγορές.

Έντονη είναι και η άνοδος των προσδοκιών στα **Ενδιάμεσα Αγαθά**, με το σχετικό δείκτη να κινείται κατά δέκα σχεδόν μονάδες υψηλότερα σε σχέση με τον Ιούλιο, στις 77,8 μονάδες, στην καλύτερη επίδοση από τον περσινό Σεπτέμβριο. Παρόλο που οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων του τομέα για την τρέχουσα παραγωγή και τις πωλήσεις καταγράφουν πτώση, οι εκτιμήσεις για τις εξαγωγές του τελευταίου τριμήνου κινούνται ανοδικά. Το ίδιο άλλωστε συμβαίνει και με τις τρέχουσες παραγγελίες και ζήτηση, όπου το σχετικό ισοζύγιο καταγράφει άνοδο έξι μονάδων και διαμορφώνεται στις -61, χαμηλά, αλλά ωστόσο στην καλύτερη επίδοση του έτους. Τα αποθέματα αποκλιμακώνονται ακόμα περισσότερο, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στο ήμισυ του Ιουλίου, στις +15 μονάδες. Άλλωστε είναι ανοδική η πορεία και των προβλέψεων της παραγωγής το επόμενο διάστημα, με το σχετικό δείκτη να σημειώνει την υψηλότερη τιμή του μετά τον Σεπτέμβριο του 2008, στις +10 μονάδες (από -1 τον Ιούλιο). Η απασχόληση μπορεί μεν να επηρεάζεται θετικά από τις εξελίξεις, ωστόσο θα συνεχιστεί η απώλεια θέσεων εργασίας στον κλάδο, παρόλο που το 77% των επιχειρήσεων δεν αναμένει ουσιαστικές μεταβολές στο επόμενο τρίμηνο (από 70% τον Ιούλιο). Τέλος, στο τριμηνιαίο ερώτημα για την ανταγωνιστική θέση των επιχειρήσεων, καταγράφεται ελαφρά πτώση στις εκτιμήσεις τους για την εγχώρια και τις αγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ήπια ανάκαμψη στις υπόλοιπες αγορές.

2. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ: Ήπια ανάκαμψη προσδοκιών στις Ιδιωτικές Κατασκευές, ελαφρά υποχώρηση στα Δημόσια Έργα

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις **Κατασκευές**, μετά την προς τα κάτω διόρθωση προ διμήνου, παραμένει τον Σεπτέμβριο στα επίπεδα του Ιουλίου, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 67,6 μονάδες. Πάντως γενικά μετά τις έντονες διακυμάνσεις των προσδοκιών του τομέα το τελευταίο έτος, ο δείκτης φαίνεται να έχει σταθεροποιηθεί σχετικά. Οι βασικοί δείκτες δραστηριότητας δεν μεταβάλλονται ιδιαίτερα, με εξαίρεση τις εκτιμήσεις για την τρέχουσα δραστηριότητα που «πέφτουν» κατακόρυφα, με το ισοζύγιο να βρίσκεται στις -20 μονάδες (από -4 τον Ιούλιο). Στα υπόλοιπα στοιχεία, οι προβλέψεις για το πρόγραμμα εργασιών των επιχειρήσεων παραμένουν έντονα αρνητικές, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -42 μονάδες, παρόλο που η εξασφαλισμένη δραστηριότητα διατηρείται στα επίπεδα των 16 μηνών (από 16,7 όμως τον Ιούλιο). Οι προοπτικές απασχόλησης

Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας IOBE (DG ECFIN)
Σεπτέμβριος 2009

επιδεινώνονται και αυτές οριακά, με μόλις έναν στους δέκα (από 7%) να αναμένει άνοδο το επόμενο διάστημα, και το 40% να προβλέπει και νέα υποχώρηση. Εξάλλου, το ποσοστό των επιχειρήσεων που κρίνει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του εξακολουθεί να βρίσκεται χαμηλά, στο 13% (από 11%), με τις υπόλοιπες επιχειρήσεις να προβάλλουν ως σημαντικότερα εμπόδια για μια ακόμη φορά, τη χαμηλή ζήτηση (33%), την ανεπαρκή χρηματοδότηση (24%) και παράγοντες που συνδέονται με τις μεγάλες εκπτώσεις και τις καθυστερήσεις των δημοπρατήσεων στις Δημόσιες Κατασκευές λόγω και της προεκλογικής περιόδου, τον έντονο ανταγωνισμό και τα γραφειοκρατικά εμπόδια. Τέλος, στα ίδια επίπεδα παραμένουν και οι προβλέψεις για τις τιμές του τομέα, οι οποίες ωστόσο προδίδουν έντονη τάση αποκλιμάκωσης, αφού μόλις το 7% των επιχειρήσεων αναμένει άνοδο τους βραχυπρόθεσμα.

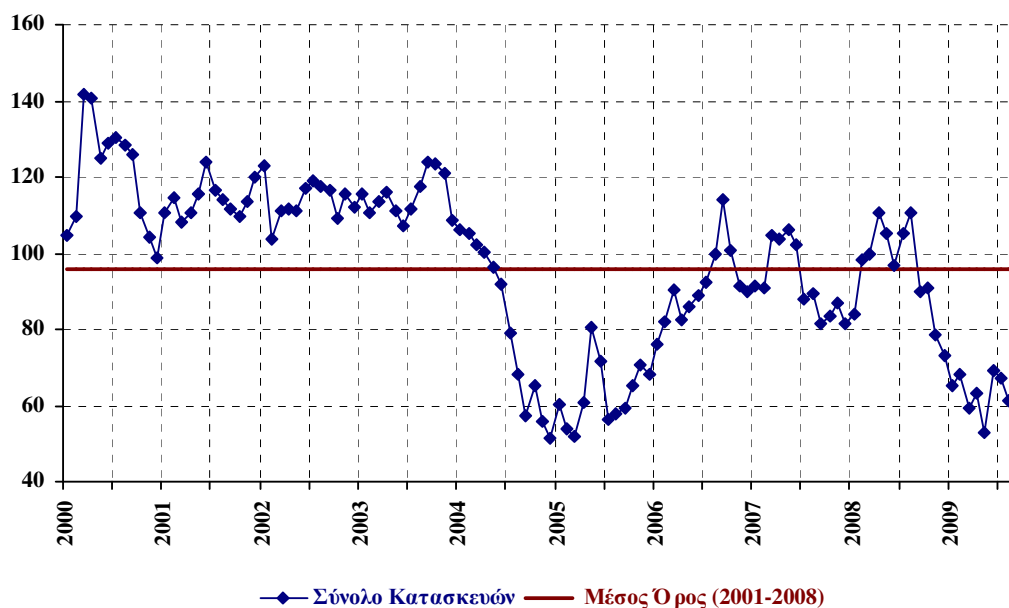
Πίνακας 3: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές

		2001-2008			Μ.Ο έτους						
		Min	Max	M.O	2004	2005	2006	2007	2008		
Κατασκευές (1996-2006=100)		51,4	123,8	95,8	81,5	63,0	91,1	92,5	95,3		
		Δεκ-04	Σεπτ-03								
2008											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
84,2	98,1	99,7	110,5	105,4	97,0	105,2	110,5	90,0	90,9	78,7	73,0
2009											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
65,0	68,3	59,1	63,0	52,8	69,0	67,4	61,5	67,6			

Σημείωση: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις εκτιμήσεις για το πρόγραμμα των εργασιών και τις προβλέψεις για την απασχόληση.

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 3: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE

Στους επιμέρους κλάδους, οι προσδοκίες βελτιώνονται ελαφρά στις Ιδιωτικές Κατασκευές και υποχωρούν αντίστοιχα στα Δημόσια Έργα. Αναλυτικότερα:

Στις **Ιδιωτικές Κατασκευές**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών διαμορφώνεται στις 54,4 μονάδες, στην υψηλότερη επίδοση από πέρυσι τον Νοέμβριο. Η επίδοση αυτή είναι πάντως σημαντικά κατώτερη της αντίστοιχης του περσινού Σεπτεμβρίου (93,9 μονάδες), ενώ η τρέχουσα ανάκαμψη είναι αποτέλεσμα κυρίως της ανόδου των προσδοκιών στις κατασκευές Λοιπών Ιδιωτικών Κτιρίων και όχι κατασκευές Κατοικιών όπου σημειώνεται ελαφρά πτώση των προσδοκιών. Η εικόνα στα επιμέρους στοιχεία δραστηριότητας είναι μικτή: οι έντονα αρνητικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα πορεία των εργασιών αμβλύνονται, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -25 μονάδες (από -34), στη δεύτερη «καλύτερη» επίδοση του έτους. Παρά την ηπιότερη όμως εκτίμηση για τις τρέχουσες εξελίξεις, οι προβλέψεις για την πορεία των εργασιών το επόμενο τρίμηνο δεν μεταβάλλονται, και παραμένουν στις -54 μονάδες, σε πολύ χαμηλά δηλαδή επίπεδα, αντανακλώντας έντονη απαισιοδοξία και αβεβαιότητα για το επόμενο διάστημα. Οι προβλέψεις για την εξέλιξη της απασχόλησης του κλάδου φαίνεται ωστόσο να επηρεάζονται περισσότερο από τις τρέχουσες εκτιμήσεις, καταγράφοντας άνοδο 7 μονάδων (-34 μονάδες το σχετικό ισοζύγιο): ένα 12% των επιχειρήσεων αναμένει άνοδο της απασχόλησης στο επόμενο τρίμηνο, ποσοστό που είναι το υψηλότερο από πέρυσι τον Οκτώβριο. Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας περιορίζονται ωστόσο ελαφρώς, στους 10 (από 11,4 τον Ιούλιο), ενώ σε όρους τιμών, το 63% των επιχειρήσεων διατυπώνει προβλέψεις σταθερότητας, όμως όσοι προβλέπουν και νέα μείωση στο επόμενο τρίμηνο υπερτερούν όσων δηλώνουν το αντίθετο. Τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνει απρόσκοπτη λειτουργία παραμένει στο 20% (19% τον Ιούλιο), ενώ όσοι διαφωνούν δηλώνουν στην πλειονότητά τους ως βασικότερο πρόσκομμα τη χαμηλή ζήτηση (64%) και τις δυσκολίες στη χρηματοδότηση (12%).

Οι έντονες διακυμάνσεις συνεχίζουν να χαρακτηρίζουν την πορεία του δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Κατασκευές Δημοσίων Έργων**, με το δείκτη να διαμορφώνεται στις 75,6 μονάδες (από 77,6 μονάδες τον Ιούλιο). Η μικρή υποχώρηση των προσδοκιών εκπορεύεται τόσο από την πτώση των προβλέψεων για την απασχόληση, όσο κυρίως, από την κατακόρυφη επιδείνωση στις εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο εργασιών, όπου μάλιστα ο σχετικός δείκτης αλλάζει πρόσημο σχεδόν κάθε μήνα, υποδηλώνοντας αυξημένη αβεβαιότητα στον κλάδο. Έτσι, για τον Σεπτέμβριο ο συγκεκριμένος δείκτης διαμορφώνεται στις -17 μονάδες (από +13 τον Ιούλιο), ενώ αντίστοιχα το ισοζύγιο της απασχόλησης "κατρακυλά" στις -26 μονάδες (από -19). Οι προβλέψεις για την εξέλιξη του προγράμματος εργασιών των επιχειρήσεων παραμένουν άλλωστε σε πολύ χαμηλά επίπεδα, παρόλο που οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας δεν έχουν μεταβληθεί και προσεγγίζουν τους 20 μήνες. Είναι προφανές ότι σημειώνονται ελεγχόμενες καθυστερήσεις στην υλοποίηση των έργων, καθώς η ανεπαρκής χρηματοδότηση επηρεάζει τη λειτουργία σχεδόν του 1/3 των επιχειρήσεων του κλάδου (31%). Σημαντικά προσκόμματα συνιστούν επίσης οι μεγάλες εκπτώσεις και καθυστερήσεις των δημοπρατήσεων (λόγω και της προεκλογικής περιόδου), η γραφειοκρατία, αλλά και η ανεπαρκής ζήτηση. Άλλωστε το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνει απρόσκοπτη λειτουργία δεν έχει φέτος υπερβεί το 11%, ενώ τον Σεπτέμβριο διαμορφώνεται στο 9%.

3. ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ: Αμετάβλητες οι προσδοκίες, βελτιωμένο όμως κλίμα σε αρκετούς κλάδους

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στο **Λιανικό Εμπόριο** σταθεροποιούνται τον Σεπτέμβριο, καθώς παραμένουν στα επίπεδα του Ιουλίου - Αυγούστου, έχοντας διατρέξει ήδη πέντε μήνες συνεχούς ανάκαμψης. Έτσι ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται και πάλι στις 91,4 μονάδες, με την εικόνα όμως στα επιμέρους στοιχεία δραστηριότητας να διαφοροποιείται σε σχέση με τον Ιούλιο. Οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα πορεία των πωλήσεών τους παραμένουν θετικές, με το 45% (από 41%) να κρίνει ότι αυτές έχουν αυξηθεί το τελευταίο τρίμηνο. Αντίστοιχα αμβλύνονται και οι αρνητικές προοπτικές για τις πωλήσεις του επόμενου τριμήνου (στο - 8 από -12 το σχετικό ισοζύγιο), όπως και οι προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές για το επόμενο διάστημα (στις -13 μονάδες από -14 τον προηγούμενο μήνα). Η ρευστοποίηση των αποθεμάτων του Ιουλίου λόγω των θερινών εκπτώσεων ολοκληρώθηκε και πλέον καταγράφεται μικρή διόγκωσή τους τον Σεπτέμβριο. Από την άλλη πλευρά όμως, οι θετικές προβλέψεις για την απασχόληση εξασθενούν, καθώς ενισχύεται στο 16% (από 6%) το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναμένει υποχώρηση το επόμενο διάστημα, με αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο να περιορίζεται στις +14 μονάδες από +24 τον Ιούλιο. Ο τομέας πάντως εξακολουθεί να τροφοδοτεί με νέες θέσεις εργασίας την ελληνική οικονομία. Τέλος σε όρους τιμών, το ισοζύγιο διατηρείται αρνητικό, στις -13 μονάδες, με 2 στις 5 (από 36%) επιχειρήσεις να αναμένουν σταθερότητα το προσεχές τρίμηνο.

Με εξαίρεση τα Οχήματα – Ανταλλακτικά, όπου καταγράφεται πτώση των προσδοκιών, στους υπόλοιπους τομείς οι προσδοκίες είναι ανοδικές. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στα **Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός** σημειώνει άνοδο και τον Σεπτέμβριο και διαμορφώνεται στις 87,3 μονάδες από 83,1 μονάδες τον Ιούλιο, ξεπερνώντας έτσι το φετινό μέσο όρο (84,1 μονάδες). Στους επιμέρους δείκτες δραστηριότητας, η εικόνα είναι μικτή: οι εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις λαμβάνουν και πάλι αρνητικό πρόσημο, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -2 μονάδες (από +3), ενώ πτωτική είναι και η τάση στις προβλέψεις για τις παραγγελίες προς τους προμηθευτές το επόμενο διάστημα. Σε ότι αφορά τις προοπτικές της απασχόλησης του κλάδου, το 20% των επιχειρήσεων αναμένει πλέον υποχώρηση (από 4%), με το σχετικό ισοζύγιο να παραμένει ωστόσο θετικό (+23 μονάδες από +43), καθώς το 42% αναμένει άνοδο το επόμενο διάστημα. Άλλωστε θετικότερες του Ιουλίου είναι οι προοπτικές των πωλήσεων, με το 33% να αναμένει άνοδό τους (από 29%). Ταυτόχρονα, σημειώνεται έντονη αποκλιμάκωση των αποθεμάτων, με σχεδόν το σύνολο των επιχειρήσεων (92% από 83%) να κρίνει ότι αυτά βρίσκονται πλέον σε κανονικά για την εποχή επίπεδα. Σε σχέση με τις τιμές, καταγράφεται ενίσχυση των πληθωριστικών προβλέψεων, με το σχετικό ισοζύγιο να γίνεται θετικό (+7 μονάδες), υποδηλώνοντας έτσι άνοδο των τιμών στο προσεχές διάστημα, μετά από πέντε μήνες όπου επικρατούσαν προβλέψεις για μείωση των τιμών.

Ελαφρώς ανοδικές είναι οι προσδοκίες και στα **Υφάσματα – Ένδυση – Υπόδηση**, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 94 από τις 91,3 μονάδες τον Ιούλιο, στην καλύτερη επίδοση του έτους. Γενικά, καταγράφονται θετικές μεταβολές στις τρέχουσες εκτιμήσεις, αλλά

αρνητικές στις προοπτικές του επόμενου τριμήνου. Οι εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις δεν είναι αρνητικές για πρώτη φορά μετά τον περσινό Νοέμβριο, ενώ ελαφρά αποκλιμάκωση καταγράφεται και στα αποθέματα, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις +20 μονάδες. Από την άλλη πλευρά, οι προβλέψεις για την απασχόληση, οι οποίες γενικά εμφανίζουν έντονες διακυμάνσεις φέτος, τον Σεπτέμβριο επιδεινώνονται έντονα, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -14 μονάδες (από -4) και καμία επιχείρηση να μην αναμένει άνοδο τουλάχιστον στο επόμενο τρίμηνο. Οι προβλέψεις για τις παραγγελίες προς τους προμηθευτές, αλλά και οι προοπτικές των πωλήσεων του επόμενου τριμήνου καταγράφουν υποχώρηση, αν και γενικά οι περισσότερες επιχειρήσεις αναμένουν πλέον σταθερότητα το επόμενο διάστημα. Τέλος, οι τάση αποκλιμάκωσης των τιμών διατηρείται και τον Σεπτέμβριο, όπως συμβαίνει εξάλλου καθόλη τη διάρκεια της φετινής χρονιάς.

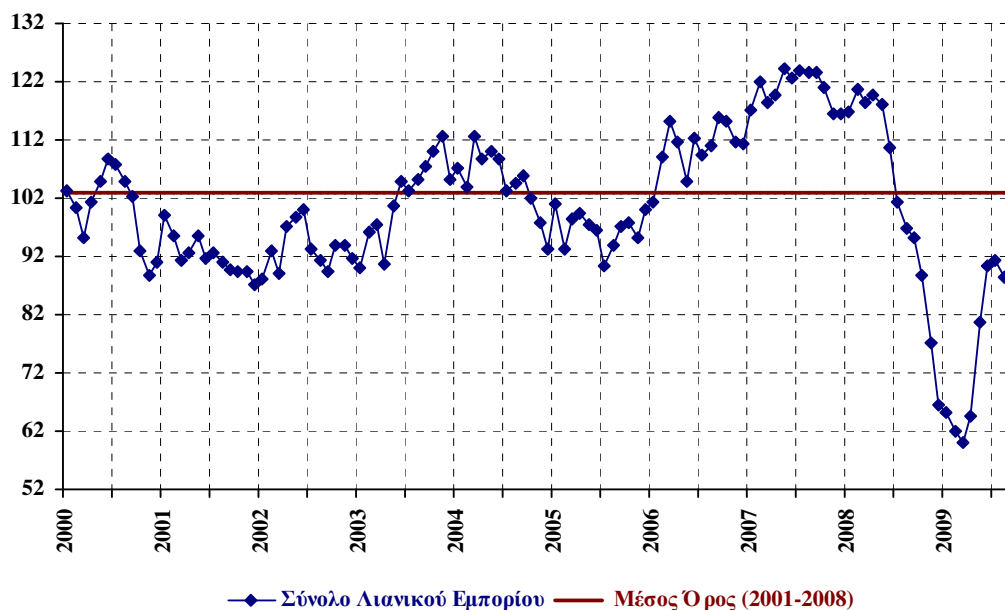
Πίνακας 4: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο

			2001-2008	Μ.Ο έτους							
	Min	Max	Μ.Ο	2004	2005	2006	2007	2008			
Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)	60,2	124,3	102,9	104,8	96,8	110,8	120,8	102,5			
	Μαρ-09	Μαι-07									
2008											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
117,0	120,8	118,5	119,7	118,1	110,6	101,3	96,9	95,3	88,7	77,1	66,5
2009											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
65,3	61,9	60,2	64,5	80,7	90,4	91,4	88,5	91,4			

Σημείωση: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις εκτιμήσεις και προβλέψεις για τις πωλήσεις και το ύψος των αποθεμάτων.

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 4: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στα **Είδη Οικιακού Εξοπλισμού** σημειώνει σημαντική ανάκαμψη τον Σεπτέμβριο και διαμορφώνεται στην υψηλότερη τιμή του μετά τον περσινό Οκτώβριο, στις 76,7 μονάδες (από 61,6). Όλα τα επιμέρους στοιχεία δραστηριότητας παρουσιάζουν θετικότερη εικόνα τον Σεπτέμβριο σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες. Αισθητή είναι η βελτίωση στις εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις αν και το σχετικό ισοζύγιο παραμένει αρνητικό (στις -35 μονάδες από -61). Η εξέλιξη αυτή οδηγεί και σε ευνοϊκότερες εκτιμήσεις σχετικά με το τρέχον ύψος των αποθεμάτων, με τον αντίστοιχο δείκτη να περιορίζεται κατά 15 μονάδες, στη +1 μονάδα. Έντονη είναι επίσης και η βελτίωση της εικόνας των προβλέψεων των παραγγελιών, με το σχετικό ισοζύγιο να λαμβάνει την υψηλότερη τιμή του από πέρυσι τον Οκτώβριο (-8 μονάδες από -42), ενώ και οι προβλέψεις για τις πωλήσεις της επόμενης περιόδου καταγράφουν βελτίωση. Το θετικότερο κλίμα στον κλάδο επηρεάζει ευνοϊκά και την απασχόληση, αν και όχι τόσο έντονα όσο θα αναμενόταν, με το αρνητικό ισοζύγιο να περιορίζεται διστακτικά στις -6 μονάδες (από -8). Τέλος η τάση στις τιμές παραμένει έντονα πτωτική, αφού πάνω από τις μισές (52% από 38%) επιχειρήσεις του κλάδου αναμένουν περαιτέρω υποχώρησή τους το επόμενο διάστημα.

Η μεγάλη ανάκαμψη στις προσδοκίες του κλάδου **Οχήματα – Ανταλλακτικά** τον Ιούνιο, διορθώνεται έκτοτε, με τον Σεπτέμβριο να βρίσκει το δείκτη κατά δέκα μονάδες χαμηλότερα σε σχέση με τον Ιούλιο, στις 99,9 μονάδες, παραμένοντας σημαντικά υψηλότερος όμως από τον αντίστοιχο περυσινό αλλά και από το φετινό μέσο όρο (79,7 μονάδες και 72,7 μονάδες αντίστοιχα). Μετά τη μείωση των τελών ταξινόμησης που έδωσε ώθηση στη ζήτηση στην αγορά αυτοκινήτου, το νέο μέτρο για την επιδοτούμενη απόσυρση οχημάτων παλαιάς τεχνολογίας, το οποίο ανακοινώθηκε, αλλά τέθηκε σε εφαρμογή στις αρχές Οκτώβρη, αναμένεται από τους επόμενους μήνες να επηρεάσει θετικά τον κλάδο. Από τα επιμέρους στοιχεία του δείκτη, οι εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις περιορίζονται ελαφρώς, με το 65% των επιχειρήσεων να κρίνει ότι έχουν αυξηθεί το τελευταίο τρίμηνο. Η έντονη ρευστοποίηση των αποθεμάτων του Ιουλίου δίνει τη θέση της σε πιο συγκρατημένες εκτιμήσεις τον Σεπτέμβριο, με το σχετικό ισοζύγιο να αυξάνεται στις +5 μονάδες (από -25). Η ανασφάλεια σχετικά με τις βραχυπρόθεσμες παραγγελίες δεν αίρεται, παρόλο που οι προβλέψεις για τις επόμενες πωλήσεις είναι λιγότερο αρνητικές σε σχέση με τον Ιούλιο. Οι προοπτικές για την απασχόληση παραμένουν όμως αρνητικές και διευρύνονται ελαφρά, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -9 μονάδες από -7, ενώ σε όρους τιμών καταγράφονται ελαφρώς ενισχυμένες σε σχέση με τον Ιούλιο αποπληθωριστικές προσδοκίες.

Ήπια βελτίωση σημειώνει το επιχειρηματικό κλίμα στα **Πολυκαταστήματα** τον Σεπτέμβριο, με το δείκτη προσδοκιών να φθάνει στις 105 μονάδες από τις 103,1 τον Ιούλιο, επίδοση που είναι μεν χαμηλότερη από την αντίστοιχη περυσινή (120,3 μονάδες), είναι όμως ανώτερη του φετινού μέσου όρου. Από τα επιμέρους στοιχεία δραστηριότητας, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις τους σημειώνουν άνοδο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται κατά 6 μονάδες υψηλότερα, στις +31 μονάδες. Οι επιχειρήσεις του κλάδου έχουν φτάσει σε ικανοποιητικό επίπεδο ρευστοποίησης των αποθεμάτων τους, αφού το τελευταίο εξάμηνο ο σχετικός δείκτης είναι αρνητικός, γεγονός που υποδηλώνει χαμηλότερα του κανονικού αποθέματα (στις -5 μονάδες τον Σεπτέμβριο από -14 τον Ιούλιο). Αλλά και οι προοπτικές για τις πωλήσεις του επόμενου τριμήνου βελτιώνονται σημαντικά, με το σχετικό

ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις +23 μονάδες (από +13), ενώ ενισχυμένες είναι και οι προβλέψεις των παραγγελιών, με το σχετικό δείκτη να ανέρχεται κατά 7 μονάδες, στις +8. Από την άλλη πλευρά όμως οι προβλέψεις για την απασχόληση παραμένουν αμετάβλητες, στα υψηλότερα όμως επίπεδα της φετινής χρονιάς, στις +41 μονάδες, ενώ σχετικά με τις τιμές, οι προβλέψεις που επικρατούν φανερώουν περαιτέρω αποκλιμάκωση το ερχόμενο τρίμηνο.

4. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: *Επιδείνωση κλίματος, απαισιοδοξία για την πορεία της ζήτησης*

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις **Υπηρεσίες** υποχωρεί τον Σεπτέμβριο και διαμορφώνεται στις 68,4 μονάδες από τις 73,7 μονάδες τον Ιούλιο, καθώς στα περισσότερα μεγέθη του τομέα διατυπώνονται δυσμενέστερες εκτιμήσεις και προβλέψεις. Έτσι οι αρνητικές εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα κατάστασή τους γίνονται ακόμα πιο απαισιόδοξες σε σχέση με τον Ιούλιο, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -8 μονάδες (από -5). Ανάλογες είναι και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση, με το σχετικό δείκτη να υποχωρεί ακόμα χαμηλότερα στις -13 μονάδες (από -9). Η δυσμενής αποτίμηση της τρέχουσας εικόνας επεκτείνεται όμως και στις προβλέψεις για το επόμενο διάστημα. Έτσι δυσοίωνες είναι οι προβλέψεις για την εξέλιξη της ζήτησης, με το αρνητικό ισοζύγιο να υπερδιπλασιάζεται τον Σεπτέμβριο, φθάνοντας στις -23 μονάδες και το 37% (από 29%) των επιχειρήσεων να αναμένει συνέχιση της πτώσης της ζήτησης τους προσεχείς μήνες. Σε αυτό το δυσοίωνα περιβάλλον, οι προοπτικές της απασχόλησης του τομέα επιδεινώνονται περαιτέρω, αφού όσοι αναμένουν συνέχιση της μείωσης το επόμενο διάστημα αυξάνονται στο 28% των επιχειρήσεων (από 20%), ενώ εκείνοι που προβλέπουν άνοδο παραμένουν στο 9%. Εξάλλου, μόνο το 1/3 των επιχειρήσεων δηλώνει απρόσκοπτη λειτουργία ενώ όσοι διαφωνούν, προβάλλουν ως βασικότερο πρόσκομμα την ανεπάρκεια της ζήτησης (33%) και κεφαλαίων κίνησης (12%), αλλά και την τρέχουσα οικονομική κατάσταση και τη γραφειοκρατία (19%). Τέλος, σχετικά με τις τιμές, η συντριπτική πλειονότητα και πάλι (86%) δεν προβλέπει μεταβολές το επόμενο διάστημα.

Σε επίπεδο βασικών κλάδων των Υπηρεσιών μπορούν να σημειωθούν τα εξής:

Τα θετικά μηνύματα συνεχίζονται στον κλάδο **Ξενοδοχεία – Εστιατόρια** συνεχίζονται, καθώς οι επιχειρηματικές προσδοκίες βελτιώνονται και τον Σεπτέμβριο. Έτσι, ο σχετικός δείκτης κινείται ανοδικά, στις 98,3 μονάδες (από 91,7 τον Ιούλιο), έχοντας σχεδόν προσεγγίσει την αντίστοιχη περσινή επίδοση (100,6 μονάδες). Οι δείκτες αποτίμησης της τρέχουσας δραστηριότητας των επιχειρήσεων καταγράφουν έντονες θετικές μεταβολές, αντίθετα με τις βραχυπρόθεσμες προβλέψεις που προεξοφλούν υποχώρηση στα διάφορα στοιχεία δραστηριότητας τους επόμενους μήνες, καθώς ολοκληρώθηκε η θερινή τουριστική περίοδος. Έτσι, έντονη είναι η ικανοποίηση των επιχειρήσεων για την τρέχουσα κατάστασή τους, με το σχετικό ισοζύγιο να αυξάνεται κατά 18 μονάδες (στις +26), ενώ και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση ενισχύονται επίσης σημαντικά, καταγράφοντας την υψηλότερη τιμή τους μετά τον περσινό Ιούλιο (+11 μονάδες το σχετικό ισοζύγιο). Από την άλλη πλευρά, οι προβλέψεις των επιχειρήσεων για τη ζήτηση του επόμενου τριμήνου περιορίζονται κατά 11 μονάδες (στις -11), ενώ αρνητική είναι και η αναμενόμενη εξέλιξη της απασχόλησης, όπου το

Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας IOBE (DG ECFIN)
Σεπτέμβριος 2009

19% αναμένει υποχώρηση (από 5%), κυρίως όμως λόγω της ολοκλήρωσης της εποχικής απασχόλησης. Οι προβλέψεις για τις τιμές υποδηλώνουν σταδιακή αποκλιμάκωση, ενώ τέλος, υπερδιπλασιάζεται το ποσοστό εκείνων που δηλώνουν απρόσκοπτη λειτουργία (41%), με τις μισές σχεδόν επιχειρήσεις (48%) να αξιολογούν ως κυριότερο πρόσκομμα την ανεπαρκή ζήτηση.

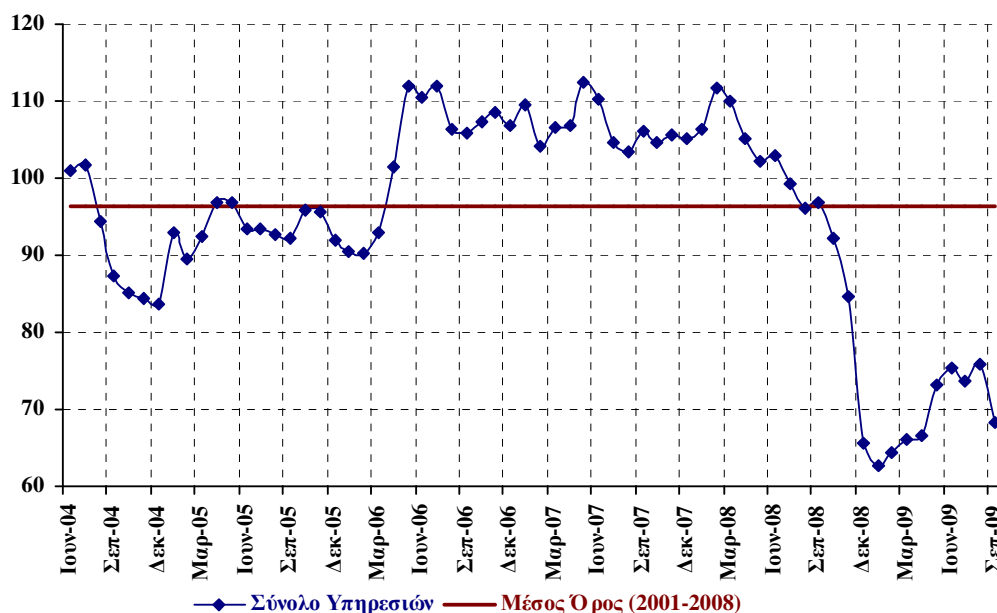
Πίνακας 5: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες

		2001-2008			Μ.Ο έτους						
		Min	Max	Μ.Ο	2004	2005	2006	2007	2008		
Υπηρεσίες (1998-2006=100)		62,6	122,5	96,1	94,6	93,6	103,7	106,6	97,8		
		Ιαν-09	3 ^ο τριμ 01								
2008											
I	Φ	Μ	Α	Μ	I	I	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
106,4	111,8	110,0	105,2	102,2	103,0	99,4	96,2	96,7	92,2	84,6	65,7
2009											
I	Φ	Μ	Α	Μ	I	I	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
62,6	64,5	66,0	66,7	73,2	75,3	73,7	75,8	68,4			

Σημειώσεις: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση την κατάσταση της επιχείρησης, καθώς και τις εκτιμήσεις και τις προβλέψεις για την πορεία της ζήτησης.

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 5: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1998-2006=100)

Πηγή: IOBE

Στον κλάδο των **Τουριστικών Πρακτορείων**, σε αντίθεση με τα Ξενοδοχεία – Εστιατόρια, οι επιχειρηματικές προσδοκίες σημειώνουν κάμψη για τέταρτο συνεχή μήνα, με το σχετικό δείκτη να υποχωρεί κατά 19 μονάδες και να διαμορφώνεται στις 63,7 μονάδες τον Σεπτέμβριο, χαμηλότερα του φετινού μέχρι στιγμής μέσου όρου. Η δυσαρέσκεια αποτυπώνεται σε όλα τα στοιχεία δραστηριότητας του κλάδου: σε σχέση με την κατάσταση των επιχειρήσεων κατά το τελευταίο τρίμηνο, διπλασιάζεται το αρνητικό ισοζύγιο των εκτιμήσεων, στις -33 μονάδες, ενώ

αρνητικές είναι και οι εκτιμήσεις για τη ζήτηση αυτής της περιόδου. Η απαισιοδοξία πάντως είναι εμφανής και στις προβλέψεις των επιχειρήσεων για την εξέλιξη της ζήτησης το επόμενο διάστημα, όπου το 39% αναμένει πτώση (από 21%) και μόλις ένα 6% προβλέπει άνοδο (από 5%), γεγονός το οποίο δρα δυσμενώς και στις προσδοκίες της απασχόλησης, με το σχετικό ισοζύγιο να βρίσκεται στις -22 μονάδες (από -16). Οι προβλέψεις για περαιτέρω μείωση στις τιμές εντείνονται αισθητά, αφού το σχετικό ισοζύγιο υποχωρεί στις -33 μονάδες (από -5). Τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι η παραγωγική του δραστηριότητα δεν εμποδίζεται, παραμένει στο πολύ χαμηλό 6%, με την ανεπάρκεια ζήτησης και κεφαλαίων κίνησης (50% και 31% αντίστοιχα) να αναφέρονται ως τα κυριότερα προσκόμματα στη λειτουργία των επιχειρήσεων.

Στις **Διάφορες Επιχειρηματικές Δραστηριότητες** (εταιρίες συμβούλων, διαφημιστικές και άλλες υπηρεσίες προς επιχειρήσεις κτλ), καταγράφεται μικρή άνοδος των προσδοκιών τον Σεπτέμβριο, με το σχετικό δείκτη να φθάνει στις 64,9 μονάδες από τις 61,8 μονάδες τον Ιούλιο. Η βελτίωση αυτή έχει όμως ισχυρά κλαδικά χαρακτηριστικά, καθώς προέρχεται κυρίως από τον κλάδο της διαφήμισης και συνδέεται και με την προεκλογική περίοδο. Έτσι σχετικά με την τρέχουσα κατάστασή τους, οι επιχειρήσεις δείχνουν ικανοποιημένες, καθώς πλέον υπερτερούν οι αισιόδοξοι έναντι των απαισιόδοξων και το σχετικό ισοζύγιο ν' αλλάζει πρόσημο σημειώνοντας άνοδο κατά 18 μονάδες (στις +3), την καλύτερη επίδοση από τον περσινό Οκτώβριο. Οι αρνητικές εκτιμήσεις όμως για την τρέχουσα ζήτηση, δεν έχουν μεταβληθεί, με το σχετικό δείκτη να βρίσκεται στις -15 μονάδες (από -16), όπως άλλωστε συμβαίνει και με τις προβλέψεις για την εξέλιξη της απασχόλησης, οι οποίες παραμένουν πτωτικές (-11 μονάδες το σχετικό ισοζύγιο). Στο ίδιο πλαίσιο, αρνητικές και πτωτικές εμφανίζονται και οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης, ενώ για τις τιμές, προβλέπεται σταθερότητα. Τέλος, σχετικά με την επιχειρηματική τους λειτουργία, διευρύνεται στο 36% (από 21%) το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνει ότι δεν συναντά προσκόμματα, ενώ από τις υπόλοιπες, μία στις τέσσερις αναφέρει τη γραφειοκρατία και τις τρέχουσες οικονομικές συνθήκες ως τα βασικότερα εμπόδια, με την ανεπάρκεια ζήτησης και κεφαλαίων κίνησης να ακολουθούν (σύμφωνα με το 15% και 16% των επιχειρήσεων αντίστοιχα).

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στους **Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς** (δεν περιλαμβάνονται οι Τράπεζες), καταγράφει περαιτέρω υποχώρηση τον Σεπτέμβριο, στις 73,2 μονάδες (από 76,8 μονάδες τον Ιούλιο). Σχεδόν όλα τα επιμέρους στοιχεία δραστηριότητας του κλάδου εξασθενούν, διορθώνοντας, όπως και τον Ιούλιο, την απότομη άνοδο των προσδοκιών του Ιουνίου. Έτσι, το ισοζύγιο των εκτιμήσεων για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων παραμένει θετικό, όμως περιορίζεται σημαντικά, στις +16 μονάδες (από +23), ενώ ανάλογη είναι και η πορεία των εκτιμήσεων για την τρέχουσα ζήτηση, όπου ο σχετικός αρνητικός δείκτης διευρύνεται κατά 15 μονάδες, στις -22. Οι προβλέψεις για την εξέλιξη της ζήτησης στο επόμενο διάστημα είναι πάντως λιγότερο απαισιόδοξες σε σχέση με τον Ιούλιο, ενώ και οι προοπτικές της απασχόλησης το επόμενο διάστημα διατηρούν την πτωτική τους τάση (στις -27 μονάδες από -25 το σχετικό ισοζύγιο). Σε σχέση με τις τιμές, παρατηρείται σημαντική αποκλιμάκωση των προβλέψεων ανόδου, ενώ ο συγκεκριμένος κλάδος είναι από τους λίγους φέτος όπου οι προβλέψεις ανόδου των τιμών υπερείχαν πάντα, και μάλιστα σημαντικά, έναντι των προβλέψεων πτώσης. Τέλος, το ποσοστό

των επιχειρήσεων που δηλώνει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του περιορίζεται στο 32%, ενώ ως βασικό εμπόδιο αναφέρεται και εδώ η ανεπαρκής ζήτηση (40%), αλλά και λόγοι σχετικοί με τη γραφειοκρατία (19%).

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Υπηρεσίες Πληροφορικής και Ανάπτυξης Λογισμικού** υποχωρεί για τέταρτο συνεχή μήνα, ωστόσο ήπια, και διαμορφώνεται στις 64,3 μονάδες από τις 66,7 μονάδες τον Ιούλιο. Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα δραστηριότητα των επιχειρήσεων παραμένει στα ίδια σχεδόν επίπεδα τους τέσσερις τελευταίους μήνες (στις -15 μονάδες σε Ιούλιο και Σεπτέμβριο), ενώ οι αρνητικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση διευρύνονται περαιτέρω, με το σχετικό ισοζύγιο να φθάνει τις -27 μονάδες (από -19 μονάδες). Οι προβλέψεις για την εξέλιξη της ζήτησης στο επόμενο διάστημα δεν διαφοροποιούνται σημαντικά, παραμένοντας ελαφρώς θετικές στο σύνολό τους, ενώ οι δυσμενείς προβλέψεις για την απασχόληση «διορθώνονται» ελαφρώς τον Σεπτέμβριο, με το σχετικό δείκτη να βρίσκεται στις -11 από -17 μονάδες. Σχετικά με τις τιμές, διευρύνονται ελαφρώς οι προσδοκίες ανόδου, ενώ τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που κρίνει ότι η επιχειρηματική του λειτουργία δεν συναντά εμπόδια ανακάμπτει ελαφρώς στο 26%, με δύο στις πέντε επιχειρήσεις να προβάλλουν την ανεπάρκεια ζήτησης ως το κυριότερο πρόσκομμα, και την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης να ακολουθεί (22%).

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ: ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009

Ανάκαμψη της καταναλωτικής εμπιστοσύνης

Ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης, μετά τη μικρή διόρθωση του Ιουλίου, επανέρχεται στην ανοδική τροχιά των προηγούμενων μηνών και διαμορφώνεται έξι μονάδες υψηλότερα σε σχέση με τον Αύγουστο. Πιο συγκεκριμένα ο δείκτης διαμορφώνεται στις -39 μονάδες, στην υψηλότερη επίδοσή του από τον Απρίλιο του 2008 και 10 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με πέρυσι. **Η ανάκαμψη αυτή εντάσσεται γενικά σε μία μεσοπρόθεσμη τάση ανόδου η οποία συνδέεται με την προεκλογική περίοδο η οποία άρχισε με τις Ευρωεκλογές και συνεχίστηκε με την προκήρυξη των Εθνικών Εκλογών του Οκτωβρίου. Όπως έχει παρατηρηθεί σε όλες τις αντίστοιχες έρευνες από το 1985 και μετά, οι εκλογικές χρονιές χαρακτηρίζονται από συστηματική βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, καθώς φαίνεται να ενισχύονται γενικά οι προσδοκίες των καταναλωτών.** Έτσι και τον φετινό Σεπτέμβριο, με εξαίρεση τις προοπτικές για την οικονομική κατάσταση της χώρας, οι οποίες βελτιώνονται μόλις οριακά, οι προβλέψεις των καταναλωτών για μια σειρά από μεγέθη καταγράφουν άνοδο σε σχέση με τους προηγούμενους δύο μήνες, με σημαντικότερη την ανάκαμψη των προσδοκιών για μείωση της ανεργίας. Παρά τη βελτίωση πάντως, η καταναλωτική εμπιστοσύνη στην Ελλάδα παραμένει σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα σε σχέση με τους αντίστοιχους ευρωπαϊκούς δείκτες. Είναι η 5^η χαμηλότερη επίδοση στην Ευρώπη, με ακόμη χαμηλότερες επιδόσεις να σημειώνονται στη Βουλγαρία, την Λετονία, την Λιθουανία και την Ρουμανία. Κυρίως στις σκανδιναβικές χώρες, η καταναλωτική εμπιστοσύνη καταγράφει πλέον θετικές τιμές, ενώ βελτίωση τον Σεπτέμβριο σε σχέση με τον Αύγουστο παρουσιάζουν συνολικά 18 χώρες. Αναλυτικότερα:

■ Αισθητή άνοδος των προβλέψεων για βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των νοικοκυριών

Οι προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους τους προσεχείς 12 μήνες κινούνται ανοδικά τον Σεπτέμβριο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -22 από -29 μονάδες τον Αύγουστο και -31 μονάδες τον Ιούλιο. Έτσι, το 18% των νοικοκυριών προβλέπει ελαφρά ή αισθητή βελτίωση της οικονομικής του κατάστασης (από 13% τον Ιούλιο και 10% τον Αύγουστο), ενώ δύο στα πέντε νοικοκυριά προβλέπουν επιδείνωση ή σημαντική επιδείνωση (από 49% τον Ιούλιο και 47% τον Αύγουστο). Οι αντίστοιχοι δείκτες της ΕΕ και της Ευρωζώνης καταγράφουν οριακή άνοδο, φθάνοντας τις -3 και -4 μονάδες αντίστοιχα.

■ Σταδιακή άμβλυση των δυσμενών προβλέψεων για την οικονομική κατάσταση της χώρας

Λιγότερο απαισιόδοξες είναι και οι προβλέψεις των ελληνικών νοικοκυριών για την οικονομική κατάσταση της χώρας τους το προσεχές 12-μηνο αν και οριακά. Έτσι ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται στις -38 από -40 μονάδες τον Αύγουστο, καταγράφοντας ωστόσο την καλύτερη φετινή επίδοση. Το 21% των ελληνικών νοικοκυριών προβλέπει μικρή ή μεγάλη βελτίωση (από 13% τον Ιούλιο και Αύγουστο), παρόλο που ακόμα πέντε στους εννέα

αναμένουν ελαφρά ή αισθητή επιδείνωση. Οι αντίστοιχοι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη καταγράφουν σημαντική άνοδο, φθάνοντας στις -11 και -15 μονάδες αντίστοιχα

■ **Ήπια ανάκαμψη της πρόθεσης για αποταμίευση**

Από την ιστορικά χαμηλότερη τιμή της τον Ιούλιο, η πρόθεση για αποταμίευση τους προσεχείς 12 μήνες τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο διαμορφώνεται στις -50 μονάδες, παραμένοντας ωστόσο σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Από τα ελληνικά νοικοκυριά, το 20% κρίνει πιθανή ή πολύ πιθανή την αποταμίευση στο επόμενο 12-μηνο, σε αντίθεση με το 77% που την κρίνει ως μη πιθανή ή καθόλου πιθανή. Η εικόνα είναι πολύ ευμενέστερη σε Ευρωζώνη και ΕΕ: ενώ δεν μεταβάλλονται οι σχετικοί δείκτες, διαμορφώνονται πάντως σε επίπεδα πολύ υψηλότερα του αντίστοιχου ελληνικού, στις -10 και -8 μονάδες αντίστοιχα.

■ **Ηπιότερες προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας**

Οι προβλέψεις των καταναλωτών για την εξέλιξη της ανεργίας τους προσεχείς 12 μήνες παρουσιάζουν βελτίωση τον Σεπτέμβριο σε σχέση με τους δύο προηγούμενους μήνες. Έτσι, ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται στις +48 μονάδες από τις +62 τον Αύγουστο και +66 τον Ιούλιο, γεγονός το οποίο υποδηλώνει εξασθένιση της έντονης ανασφάλειας των ελληνικών νοικοκυριών που κατέγραφαν οι προηγούμενες φετινές μετρήσεις. Έτσι, το 69% (από 83% τον Ιούλιο και 80% τον Αύγουστο) των νοικοκυριών αναμένει ελαφρά ή αισθητή ενίσχυση της ανεργίας το επόμενο 12-μηνο, ενώ καταγράφεται και ένα 15% που προβλέπει ελαφρά ή αισθητή πτώση. Οι αντίστοιχοι ευρωπαϊκοί μέσοι όροι σε ΕΕ και Ευρωζώνη κινούνται στα ίδια επίπεδα με τα ελληνικά, υποχωρώντας ελαφρώς, στις +46 και +48 μονάδες αντίστοιχα.

■ **Ελαφρώς αυξημένη η πρόθεση για μείζονες αγορές**

Η πρόθεση των καταναλωτών για σημαντικές αγορές τους προσεχείς 12 μήνες (επίπλων, ηλεκτρικών συσκευών, κ.λπ.) κινείται ελαφρώς ανοδικά τον Σεπτέμβριο, με το σχετικό δείκτη να αυξάνεται στις -33 μονάδες (από -38 τον Ιούλιο και -36 τον Αύγουστο). Εκείνοι οι οποίοι δηλώνουν ότι θα προβούν σε μεγάλη μείωση των δαπανών τους, περιορίζονται στο 23% των νοικοκυριών (από 35% τον Ιούλιο και 36% τον Αύγουστο), ενώ ένα 30% (από 31% τον Ιούλιο και 32% τον Αύγουστο) δηλώνει πως θα τις αφήσει σχεδόν αμετάβλητες. Σε ΕΕ και Ευρωζώνη, οι αντίστοιχοι δείκτες μεταβάλλονται οριακά, στις -24 και -23 μονάδες αντίστοιχα.

■ **Έντονη αποκλιμάκωση στις προβλέψεις ανόδου των τιμών**

Μετά από αρκετούς μήνες χαμηλού πραγματικού πληθωρισμού φαίνεται να παγιώνεται πλέον στους καταναλωτές η αίσθηση για σταθερότητα τιμών. Έτσι οι προσδοκίες για το επίπεδο των τιμών αποκλιμακώνονται σημαντικά τον Σεπτέμβριο, με το δείκτη εξέλιξης των τιμών τους προσεχείς 12 μήνες να διαμορφώνεται στα χαμηλότερα επίπεδα του έτους, στις +7 μονάδες. Από τους Έλληνες καταναλωτές, το 44% κρίνει πως οι τιμές θα αυξηθούν με τον ίδιο ή ταχύτερο ρυθμό (από 58% τον Ιούλιο και 55% τον Αύγουστο), ενώ ένα 34% (από 22% τον Ιούλιο και 23% τον Αύγουστο) θεωρεί ότι αυτές θα μείνουν αμετάβλητες ή θα μειωθούν το επόμενο διάστημα. Οι σχετικοί δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη καταγράφουν παραμένουν επίσης σε αρνητικά επίπεδα, στις -9 και -14 μονάδες αντίστοιχα.

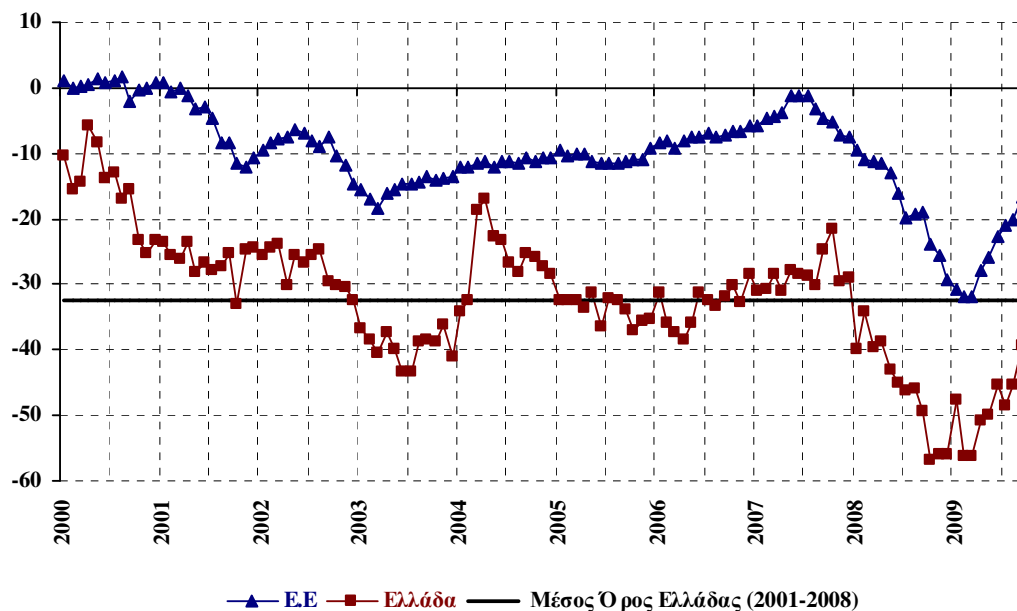
Πίνακας 6: Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών (εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

			2001-2008	Μ.Ο έτους								
	Min	Max	Μ.Ο	2004	2005	2006	2007	2008				
ΕΕ-27	-32 Μαρ-09	1 Ιαν-01	-10	-11	-11	-8	-4	-17				
Ευρωζώνη	-33 Μαρ-09	1 Ιαν-01	-12	-14	-14	-9	-5	-18				
Ελλάδα	-57 Οκτ-08	-18 Απρ-04	-33	-26	-34	-33	-28	-46				
2008												
	I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
ΕΕ-27	-10	-11	-11	-12	-13	-16	-20	-19	-19	-24	-26	-29
Ευρωζώνη	-11	-12	-13	-12	-14	-16	-19	-19	-19	-24	-26	-31
Ελλάδα	-40	-34	-40	-39	-43	-45	-46	-46	-49	-57	-56	-56
2009												
	I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
ΕΕ-27	-31	-32	-32	-28	-26	-23	-21	-20	-17			
Ευρωζώνη	-31	-33	-34	-31	-28	-25	-23	-22	-19			
Ελλάδα	-48	-56	-56	-51	-50	-45	-49	-45	-39			

Σημείωση: ο Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών υπολογίζεται με βάση τις προβλέψεις τους για τη γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας, την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους, την πρόθεση αποταμίευσης και την πρόβλεψη για την ανεργία. Οι προβλέψεις κινούνται στο διάστημα +100 (όλοι προβλέπουν αύξηση) έως -100 (όλοι προβλέπουν μείωση) και εμφανίζονται ως διαφορές των θετικών-αρνητικών απαντήσεων. Αρνητική διαφορά σημαίνει ότι το ποσοστό αυτών που προβλέπουν μείωση του συγκεκριμένου μεγέθους είναι υψηλότερο του ποσοστού εκείνων που προσδοκούν αύξηση και αντίστροφα.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

Διάγραμμα 6: Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών (εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

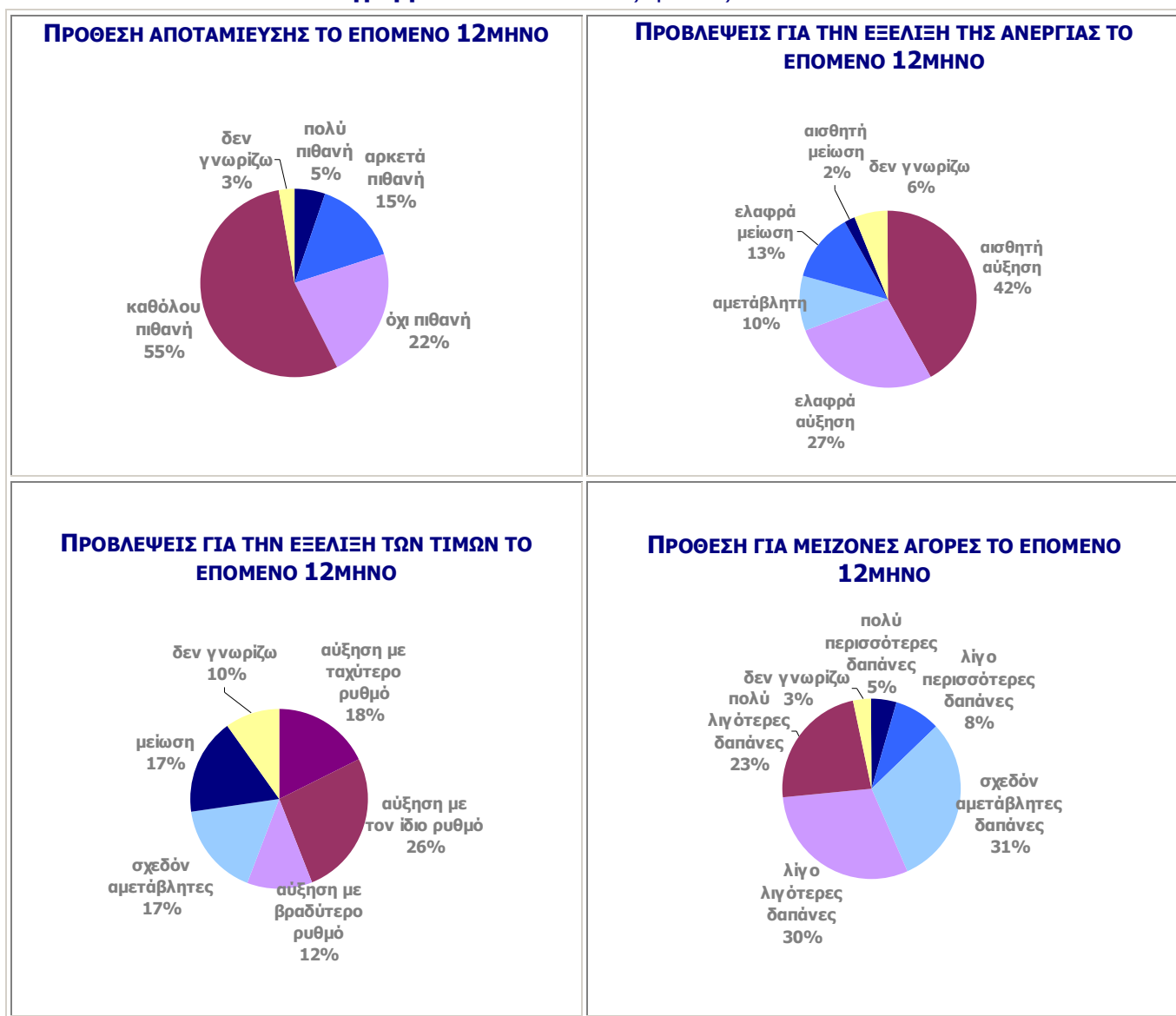

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfm

■ Στα ίδια επίπεδα το ποσοστό των νοικοκυριών που «μόλις τα βγάζουν πέρα»

Από τις εκτιμήσεις των νοικοκυριών για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους τον Σεπτέμβριο, το 27% (από 25% τον Ιούλιο και 31% τον Αύγουστο) δηλώνει ότι αποταμιεύει λίγο ή πολύ, ενώ σταθερά οι μισοί δηλώνουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» φθάνουν. Το ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρουν ότι έχουν χρεωθεί επίσης παραμένει στο 12% (από 13% τον Ιούλιο και 10% τον Αύγουστο), ενώ όσοι δηλώνουν ότι αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους, αντιπροσωπεύουν περίπου το 8-9% του συνόλου, καθόλη τη διάρκεια του έτους.

Διάγραμμα 7: Βασικοί Δείκτες έρευνας καταναλωτών

Πηγή: IOBE